

Elīna Gaveiko: «Galvenais, kas nepieciešams, – acis, ausis un vēlme vērot putnus»

Elīna, vācot datus par ziemojošajiem ūdensputniem Latgalē

Jana Skrivļa-Čevere

Ik gadu pavasarī un rudenī, kad Latviju caurceļo miljoniem gājputnu un tie pulcējas baros un ir viegli novērojami, tradicionāli tiek rīkotas Putnu dienas. To ietvaros tiek organizētas lielākoties bezmaksas putnu vērošanas ekskursijas, radošās un putnu būrīšu darbnīcas, lekcijas par putniem. Ekskursijas vada pieredzējuši ornitologi un dabas vērotāji, kuri palīdz atrast dažādas putnu sugas, stāsta par putnu dzīves paradumiem un atbild uz jautājumiem, tāpēc ikviens ir aicināts vērot, iepazīt un priecāties par putniem.

Putnu dienu pasākumi šajā nedēļas nogalē notiks arī Latgalē. 5. aprīlī visi aicināti uz pasākumu Ludzas novadpētniecības muzejā, bet 6. aprīlī – Rāznas Nacionālā parka dabas centrā (RNPDC) un tā apkārtnē (Rēzeknes novada Lipuškos) – abos pasākumos plānots RNPDC vadītājas Regīnas Indriķes stāstījums un dažādas aktivitātes, kā arī neliela pastaiga, vērojot un ieklausoties putnos. Sestdien notiks arī pasākums “Es izvēlos ligzdot Lendžos” Rēzeknes novada Lendžu pagasta estrādē, kur tiks izgatavoti un uzstādīti būrīši dažādiem putniem. Savukārt Lubāna mitrāja informācijas centrā (Aiviekstes hidromezgls, Ošupes pagasts, Madonas novads) 6. aprīlī norisināsies Putnu viktorīna un būrīšu darbnīca, bet 7. aprīlī ikviens aicināts no šī centra doties uz putnu vērošanas pastaigu Īdeņas diķos kopā ar putnu vērotāju Elīnu Gaveiko. Šiem diviem pasākumiem gan jāpiesakās iepriekš, zvanot pa tālr. 29234956 (Agnese) vai rakstot uz e-pasta adresi lubanamitrajs@gmail.com.

Aicināju uz sarunu ELĪNU GAVEIKO, kura ir aizrautīga putnu vērotāja un Rēzeknē veido Latvijas Ornitoloģijas biedrības (LOB) vietējo grupu.

Pastāstiet nedaudz par sevi un to, kā putni kļuva par jūsu aizraušanos.

– Vispirms sāku ar to, ka es nebūt neesmu ornitologs, bet gan vienkārši putnu vērotāja. Atšķirība ir tāda, ka ornitologs nodarbojas ar zinātnisko darbu, veic pētījumus, raksta zinātniskas publikācijas, izsaka savus atzinumus valstiskā un starptautiskā līmenī utt. Savukārt putnu vērotājs, tāds kā es, veic brīvprātīgo darbu un ar dalību dažādos monitoringos vai putnu skaitīšanā atbalsta zinātniekus, ievieca datus par putniem, kas tālāk noder pētījumiem.

Nāku no Lubāna līdzenuma un savulaik līdz ar darbu Lubāna mitrāja informācijas centrā nonācu pie putniem. Tur arī tie kļuva par manu aizraušanos, jo tas patiesībā būtu bijis neizbēgami – redzēt tik daudz putnu, īpaši retus, un tos neatpazīt? Mans ikdienas darbs ir saistīts gan ar darbu dabā, gan iekštelpās, līdz ar to putni ir vai nu man līdzās un apkārt, vai to vērošana ir lieliska atslodze pēc darba gaitām.

Esat LOB Rēzeknes grupas vadītāja. Kas notiek šajā grupā, kas un kā var kļūt par tās biedru?

– Mēs esam ceļā uz vietējās grupas statusu – šobrīd esmu vienkārši Facebook grupas «Putni Rēzeknes novadā un pilsētā» administratore. Grupā cenšos ievietot aktuālāko informāciju Latvijas putnu pasaulē un vienmēr priecājos par pārējiem, kas iesaistās. Grupā ir gandrīz 80 dalībnieki. Tas nav daudz, bet viens no grupas galvenajiem mērķiem ir savest kopā Rēzeknes puses putnu vērotājus – komunicēt, abpusēji sadarboties, dalīties ar aktualitātēm putnu pasaulē un putnu novērojumiem Rēzeknes pusē, reizēm sanākt kopā kādā putnu vērošanas notikumā. Ieceres šobrīd ir lielākas nekā iespējas, tāpēc pagaidām ir prieks par to, ka ir izveidota vieta, kur diskutēt, komunicēt, piedāvāt

sadarbību, apmainīties ar informāciju par un ap putniem. Prieks par foršiem un zinātkāriem grupas dalībniekiem, kas ir gan ornitologi, gan iesācēji putnu vērošanā. Par Facebook grupas biedru var kļūt ļoti vienkārši – pievienojoties tai un sagaidot apstiprinājumu. Interesentiem ir iespēja pievienoties arī mūsu Whatsapp grupai «Putni Latgalē» – uzrakstot man ziņu Facebook.

Kas nepieciešams putnu vērošanai? Vai tas ir ikvienam piemērots hobijs?

– Ja šim jautājumam pieiet pavisam primitīvi, tad nekas daudz – acis, ausis un vēlme putnus vērot. Bet ja vēlamies saskatīt vairāk un lai putnu vērošana būtu patiesi aizraujoša, tad liels palīgs noteikti būs binoklis – ar samērā labu binokli paveras pavisam cita putnu pasaule. Tomēr ir vairāki priekšnoteikumi, kas padarīs putnu vērošanu veiksmīgāku, proti, lieti noderēs ne tikai binoklis, bet arī piemērots, nečaukstošs apģērbs dabas krāsās, putnu noteicējs un vietnes, kur klausīties putnu balss ierakstus.

Šis hobijs pavisam noteikti ir piemērots ikvienam, sākot ar mazu, saprātīgu bērnu vecumu līdz pensijas gadiem. Pats galvenais ir interese un vēlme to darīt. Daudz kas, protams, ir atkarīgs arī no putnu vērošanas mērķa. Personīgi mans mērķis ir tāds, ka putnu vērošana man spēj sagādāt patiesu prieku. Pateicoties četriem gadalaikiem Latvijā, mums ir iespēja katru pavasari atkal no jauna priecāties par tiem pašiem putniem, kas Latvijā ierodas gadu no gada, bet ziemā pat lielā ziļīte nes prieka sveicienus.

Kas ir aizraujošākais putnu vērošanā, un vai jums ir kāds īpaši mīļš putns?

– Man šķiet, pats aizraujošākais ir tas, ka, dodoties laukā no mājas, tu nekad nezini, kuru no putniem sastapsi šodien. Līdz ar to apzināta došanās vērot putnus vai to nejauša sastapšana dienas gaitās var patiesi kļūt par aizraujošu nodarbi, īpaši ja tu putnus vēl nepavisam neatpazīsti. Tas ir pats foršākais – ieraudzīt visparastākos un brīnīt, un nezināt, kura no sugām tā ir. Atvērt putnu noteicēju, atrast pašam, uzzināt un justies patiesi lepnam par to.

No personīgajiem putnu vērošanas piedzīvojumiem visspilgtāk atmiņā palicis ir brīdis, kad, braucot pa dambi Lubāna mitrājā, pāri auto priekšējam stiklam pārlaidās lielais dumpis – liels, amizanta izskata ūdensputns, kuru dzīvīgo novērot izdodas salīdzinoši reti. Veiksmei, protams, putnu vērošanas procesā reizēm ir liela nozīme.

Man pašai nav tāda viena mīļākā putna. Varētu teikt, ka man visi putni izraisa zināmu interesi – citas sugas mazāk, citas vairāk, bet ir daudzi, kas likuši apbrīnot mātes dabas iztēli. Vai esat kādreiz dzīvē redzējuši citrondzeltenu vālodzes tēviņu? Vai arī superkošo Latvijas «kolibri» – zivju dzenīti, gugaņņa aristokrātiskos tērpus, sīļa koši debeszilo sānu spalvu? Es varētu turpināt vēl un vēl, bet labprātāk uzaicinu lasītājus to visu noskaidrot pašiem un pavisam noteikti novēlu pašiem sastapt un pamanīt nosauktās un daudzas citas sugas arī dzīvī!

Pastāstiet nedaudz par Putnu dienām.

– Tradicionāli katru gadu visu aprīļa mēnesi norisinās pavasara Putnu dienas. Centrālie Putnu dienu datumi šogad ir 6. un 7. aprīlis ar kopumā aptuveni 40 pasākumiem visā valsts teritorijā. Aicinu ikvienu ienākt www.putnudienas.lv mājaslapā un izvēlēties sev tuvāko vai tīkamāko Putnu dienu pasākumu, kur izzinoši un forši pavadīt laiku putnu zīmē. Latgalē Putnu dienu ietvaros publiskie pasākumi norisināsies četrās lokācijās, kas visas saistītas ar ezeru tuvumu – Rāzna, Lubāns, Vīraudas ezers un ezeru ieskaustais Ludzas pilsētas centrs. Iesaku līdzīgti ņemt binokli un esat laipni aicināti pievienoties kādā no Putnu dienu pasākumiem!

Ko mēs katrs varam darīt, lai palīdzētu putniem?

– Var censties savā lauku īpašumā neizkopt katru stūri – atstāt kādus krūmus, pļavas, aizaugušus grāvjus ligzdotājiem. Šobrīd daudzas putnu sugas jau uzlasa ligzdas materiālu, līdz ar to ir vērtīgi pagalmā un apkārtnē atstāt sīkus zariņus, sausu zāli, putniem tīk arī dažādu veidu mīksti materiāli, piemēram, pagalmā un citviet atrodamais dzīvnieku apmatojums. Pļavās vēlams zālāju pļaut maksimāli vēlāk, lai visas tajās ligzdojošās putnu sugas paspēj izligzdot un izvest savus mazuļus. Ja ir iespēja, savā privātpašumā var stādīt krūmus un ogulājus, kas var būt noderīgi gan kā putnu barošanās, gan ligzdošanas vieta, iesēt tās pašas saulespuķes, kas palīdzētu uzkrāt barības rezerves putniem rudens migrācijā. Aicinu arī izlikt putnu būrīšus sev tuvējā apkārtnē – tikai jāņem vērā, ka būrītim jābūt piemērotam putniem – izgatavotam no neēvelētiem dēļiem un ar citām būtiskām niansēm, lai tie patiešām būtu putniem noderīgi. Noteikti vērtīgi būtu arī saglabāt vecu un vērtīgu mežu biotopus, un aicinu tos nenocirst, ja ir tāda iespēja. Bet galvenais – mums katram vajadzētu sākt tieši ar sevi, tad, domāju, kopumā putniem tiešām kļātos labāk.

Elīna, vadot pirmo pavasara Putnu dienu pasākumu Lendžos

Ap mājām izvietojot putnu būrus, ne tikai dāvājam dobumpērētājputniem ligzdvietas, bet arī, pateicoties putniem, samazinās kukaiņu skaits dārzā un pagalmā

Putnu ligzdošanas sezonā, apsekojot būrīšus, vienmēr prieks ieraudzīt, ka tavs darinātais putnu būrītis ir bijis noderīgs, un tā ir labākā motivācija tos uzturēt kārtībā, atjaunot un palielināt to skaitu

INTERESANTI

Par Putnu dienu pirmsākumiem Latvijā tiek uzskatītas būrīšu izlikšanas akcijas Mežu dienu ietvaros, kuras notika kopš 1928. gada pavasara.

Kopš 1995. gada Putnu dienu rīkošanas aktivitātes organizē Latvijas Ornitoloģijas biedrība, par tās biedru var kļūt katrs, kuram interesē putni, vairāk – vietnē www.lob.lv.

LOB aktivitātēs var iesaistīties ikviens, piemēram, «Audio piecminūtes» ietvaros var ierakstīt un nosūtīt putnu balsu audioierakstu, kas pēc tam tiks atšifrēts, un iegūtie dati tiks izmantoti topošajā «3. Latvijā ligzdojošo putnu atlantā». Tāpat par saviem putnu (un ne tikai) novērojumiem noteikti ir vērts ziņot vietnē www.dabasdati.lv.

Putnu dienas tiek organizētas arī rudenī, kad tās ir daļa no 1993. gadā sāktās Eiropas Putnu vērošanas dienu tradīcijas jeb Euro Birdwatch, ko organizē BirdLife International – lielākā putnu aizsardzības organizācija pasaulē, kurā ietilpst arī LOB.

Rudens Putnu dienās Eiropā piedalās vairāk nekā 40 valstis un 20 tūkstoši dalībnieku, kuri vēro putnus aptuveni 1000 dažādos pasākumos. Latvijā vidēji tiek konstatēti 60 tūkstoši putnu, bet kopumā tiek saskaitīti vairāk nekā četri miljoni putnu. ▣

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Elīna Gaveiko: «Galvenais, kas nepieciešams, – acis, ausis un vēlme vērot putnus» saturu atbild SIA «Vietēja»».

MAF
Mediju atbalsta fonds